

Het was moord (1993) boekrecensie

Alice Schwarzer over de dood van Petra Kelly

Sieth Delhaas

Surplus, mei/juni 1993

Alice Schwarzer, Eine tödliche Liebe. Petra Kelly und Gert Bastian; Keulen: Kiepenheuer & Witsch 1993. 180 blz., f 36,40 Importeur Nillson & Lamm De Nederlandse vertaling verschijnt in maart 1994 bij de Arbeiders Pers.

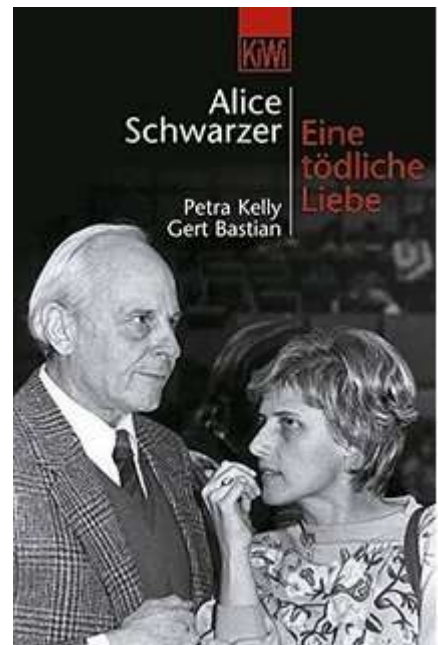
Wo die Liebe anfangt, hört die Gewalt auf.

Inleiding

Ongeveer negen maanden na de ontdekking van de gewelddadige dood van de Duitse vredesactiviste Petra Kelly en haar minnaar Gert Bastian, de voormalige generaal van de Bun'deswehr' en latere atoompacifist, publiceerde Alice Schwarzer, hoofdredactrice van het feministische maandblad *Emma* de resultaten van haar speurtocht naar voor- en nageschiedenis van deze gebeurtenis.

Niet de dood van deze, als liefdespaar bekendstaande vredesactivisten, zette Schwarzer aan tot haar onderzoek, maar de reacties op deze gebeurtenis. Reacties die Schwarzer schokken:

'Er wordt een wereldberoemde pacifiste in haar slaap doodgeschoten en niemand neemt stelling. Slechts enkelen nemen het woord 'moord' in de mond, maar het versluiserende 'tweevoudige zelfmoord' overheerst'.

Doodsstrijd

Het eerste hoofdstuk van het boek, waarin Schwarzer de vermoedelijk voorafgegane gebeurtenissen, het verloop van de moord en zelfmoord en de resultaten van het onderzoek door het Openbaar Ministerie in Bonn beschrijft, eindigt met een verwijzing naar het moment waarop 'het lange sterven' begint, een half jaar voor de feitelijke sterfdatum op 1 oktober 1992. De 'doodsstrijd' begint volgens de schrijfster op 22 maart 1992 als het paar na een lange autorit in München arriveert waar Bastian met zijn vrouw Lotte zijn negenenzestigste verjaardag wil vieren. Zoals gewoonlijk zal Kelly op zijn terugkomst wachten in een hotel in de stad. Terwijl Bastian naar zijn vrouw onderweg is, wordt hij door een taxi geschept waarbij zijn scheenbeen wordt verbrijzeld. De ex-generaal zal zich de laatste maanden van zijn leven niet meer kunnen verplaatsen zonder krukken. De volgende paragrafen van het boek vermelden de reacties op de dood van Kelly en Bastian, verhalen het verleden van elk van hen afzonderlijk, geven een blik op hun persoonlijkheid en tenslotte wordt hun liefdesrelatie, die zich begin jaren tachtig ontspoon, onder de loep genomen.

Schwarzer doet wat de media tijdens de korte maar hevige berichtgeving in oktober 1992 over de tot wereldnieuws geworden ‘zelfmoord’ verzuimden te doen: verder kijken dan haar neus lang is. Schwarzer doet ook wat de politieke vrienden nalaten: kritisch kijken naar wat er werkelijk schuil ging achter deze twee. De vrouw is vierentwintig jaar jonger dan de man. Ze werkt keihard en slaapt al jarenlang veel te weinig. Kelly is lichamelijk volkomen uitgeput. Ze kan sinds 1983 nauwelijks alleen zijn en lijdt aan achtervolgingswaan.

De man is geboren in 1923. Hij wordt een vurige ‘Hitlerjunge’ en is tot 1979 een modelmilitair. In dat jaar verlaat hij de ‘Bundeswehr’ en stapt over naar het atoompacifisme, maar tot zijn dood blijkt hij drie revolvers in zijn bezit te hebben gehad. Zijn leven lang gedraagt Bastian zich als een Don Juan, met op de achtergrond een echtgenote bij wie hij altijd terug kan komen.

Een mythe

Het boek leest als een detective. Schwarzer spreekt met Bastians echtgenote, zoon en dochter en bezoekt Kelly’s ‘Omi’, bij wie zij tot haar tiende woonde en die haar tot het laatst vertoetelde. Zij spreekt met iedereen die maar enigszins inzicht kan geven in de persoon van beide mensen en vooral in hun verhouding.

Er zijn uitspraken van vrienden en ex-geliefden die erop wijzen dat Bastian en Kelly al jaren geen geliefden meer waren, maar als twee tot elkaar veroordeelde robotten de wereld rond ‘jetten’.

Terwijl de buitenwereld blijft geloven in een ideale liefdesverhouding, laait de agressie tussen beiden steeds hoger op. Zelfs zo hoog, dat in een hotel een vrouw die een kamer naast hen bewoonde naar een andere kamer verhuist. Wat beweegt de treurende rondom dit liefdespaar hen in één adem te blijven noemen?

Deze mythe van het ideale paar weerhoudt intussen de overigens kritische politieke vrienden ervan om de uitspraak van het Openbaar Ministerie te ontmaskeren. Procureur-generaal Iwand trekt namelijk vijf maanden na hun dood de conclusie: het gaat hier om een tweevoudige zelfmoord, want meerdere getuigen hebben verklaard dat zowel Bastian als Kelly weleens over suïcide hebben gesproken. Vast staat echter dat Kelly in haar slaap is doodgeschoten en dat er geen schijn van een aanwijzing is dat zij werkelijk dood wilde. Haar agenda is overvol en zij heeft plannen om zich namens de Groenen voor Europa ‘94 kandidaat te stellen.

Analyse

Afgezien van de talloze kleine maar betekenisvolle onthullingen die Schwarzer doet, waardoor er een uiterst tragisch beeld van beide politici ontstaat, vind ik dat zij een verrassende analyse geeft van hun persoonlijkheid. Dit verslag laat zien hoe dit paar aan zelfbedrog ten

onder gaat door de afwezigheid van elke vorm van politieke zelfreflectie. Datzelfde gebrek tekent de herdenkingsdienst die de Groenen voor hun beroemde partijgenoten organiseren: ‘zelfbedrog en verdringing, het niet-willenzien-zoals-het-is, het niet-kunnen-letten-op de ander. En ook de kitsch, die zich kleverig over de waarheid drapeert.’

Het enige wat me bij het lezen heeft gestoord is dat de schrijfster de intelligentie van haar lezeressen lijkt te onderschatten. Ze trekt conclusies die zonder meer uit haar feiten zijn op te maken. Daarmee wekt ze de indruk zelf nog maar nauwelijks bekomen te zijn van de verrassingen die haar onderzoek hebben opgeleverd.

